פון פאדליאשער לעבען.

לוקאוו.

די רעארגאניזירונג פון „אגודת ישראל“.

שוין א לענגערע צייט ווי די היגע „אגודת ישראל“ וועלכע איז איבעראל בעקאנט מיט איהר אינטענסיווע טעטיגקייט, איז ווי פאראליזירט און יעדע טעטיגקייט איז ווי אָבגעשטארבען. דא ווי די ארטאדאקסישע יודען האבען א מערהייט נישט נאָר אין די גמינע נאר אויך אין שטאָדט ראַט, דאָ ווי אויף אלע געזעלשאפטליכע געביטען זענען די איינציגע טהוער אויסשליסליך אָרטאדאקסישע יודען — איז די אגודה כמעט ווי אויפגעלעזט...

דער פרעכטיגער אגודה-לאָקאַל איז אָבגעשלאסען, די ארבייט אין דער גמינע איז פערנאכלעסיגט! מיט איין וואָרט: דאָס גאַנצע געזעלשאַפטליכע לעבען, פון ארטאדאקסישען יודענטום אין לוקאוו שטעהט אין סכנה אז עס זאל דורכ'ן צייט-שטראם אינטערגעשווענקט ווערען...

— וואס איז די סיבה? — —

אָבער אויב עס זאל אזאַ מצב נאך דויערן א גאנץ קורצע צייט וועט שוין איבריג זיין צו זיכען זאגאר די סיבות... עס ווערט דעריבער געמאכט די לעצטע אנשטרענגונגען צו רעארגאניזירען און צוריק אויפצולעבען די אגודה און צוזאמען דערמיט דאס גאנצע געזעלשאפטליכע לעבען.

מוש"ק פ' אחו"ק איז ביי אונז פארגעקומען א פערזאמלונג מיט'ן צוועק צו רעארגאניזירען די אגודה און צו וועהלען א נייע פערוואלטונג. נאכדעם וואו ס'ווערט אויסגעהערט פערשיעדענע בעריכטען ווערט בעשלאסען אז דאס ערשטע אין יעצטיגען מאמענט, מוז מען זעהן אוועקצושטעלען א פעסטע פערוואלטונג וועלכע זאל האבען צוטרויען פון די גאנצע ארטאדאקסישע בעפעלקערונג. עס ווערט אויך בעשלאסען צו וועהלען צייטווייליג א וואהל-קאמיסיע וועלכע זאל אויסארבייטען א וואהל-מאדיס, און זאל גלייכצייטיג זעהן צו פעראינטרעסירען די ארטאדאקסישע בעפעלקערונג מיט די וואהלען.

אין די וואהל-קאמיסיע געהען אריין די ה"ה: יונה ניי, פסח ראזען, שמואלקא אריע, צבי לענדער, ישראל דעמבאוויטש, שלמה טייטעלבוים, משה ווייסמאן.

די וואהלען קומען פאר דעם קומענדען זונטאג אין לאקאל פון די „אגודה.

די פערזאמלונג פון בית-לחם.

שוין א לענגערע צייט ווי ביי אונז אין שטאדט עקזיסטירט א העכסט וויכטיגע חברה „בית לחם“, וועלכע שטיצט פיעל בכבודיגע געפאלענע משפחות. ליידער איז אבער דער אינטערעס פון די יודישע בעפעלקערונג א גאנץ שוואכער. די פערוואלטונג האט דערום בעשלאסען צונויפצורופען זונטאג פ' אמור אַ ברייטערע פערזאמלונג אין בית המדרש „חק“.

עס איז אבער אויך דאס מאהל געקומען א קליינע צאהל מענשען. דאך איז די פערזאמלונג פארגעקומען.

דער פארז. ה' יוסף מענדעל האכמאן עפענט די פערזאמלונג און ערקלערט די אויסערסט קריטישע לאגע פון בית לחם, וועלכע ראנגעלט זיך מיט די לעצטע כחות, ער ווענדעט זיך מיט א אפעל צו דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג נישט צו לאזען דעם בית לחם אונטערגעהן.

א זעהר טיפען איינדרוק מאכט די רעדע פון ה' יונה ניי, וועלכער שילדערט די שרעקליכע נויט פון פיעל בעלי הבתישע משפחות, וועלכע מען מוז אונטערשטיצען כאטש מיט א שטיקעל ברויט... און ער פאדערט אויף אנצונעהמען אלע מיטלען אום דעם בית לחם צו דערהאלטען.

ה' מ. א. וויינטרויב, ווייט אן אז כאטש די פערזאמלונג איז א קליינע דאך איז זי זעהר וויכטיג דאן ווען ס'האנדעלט זיך ביי פקוח נפש... ער לעגט דערום פאר אָנצונעהמען פאָלגענדע רעזאלוציעס:

1) זיך צו ווענדען צו די יודישע גמינע, אז זי זאל סובסודירען דעם בית לחם 200 זל. מאנאטליך.

2) 20 פראצ. פון די חברה קדישה.

3] אויפהענגען פושקעס ביי די טעלעפאנען, און ביי יעדען געזעלשאפטליכען געשפרעך זאל גענומען ווערען א אבצאהל לטובת דעם בית לחם.

די פארשלאגען ווערען איינשטימיגג אנגענומען.

עס וויל זיך האפען אז די געזעלשאפט וועט זיך סוף כל סוף אברופען און נישט לאזען אונטערגעהן אזא וויכטיגע געזעלשאפט.

אויף די השתדלות פון „בית יעקב“ קאמיטעט האט די גמינע בעשטימט א מאָנאטליכע סובסודיע פאר די אָרימע ש לערינס וועלכע בעזוכען די בית יעקב שולע— 200 זל. א חודש.

— צוליעב דעם וואס דער פאָרז. פון די גמינע פערוואלטונג ה' י. ל. געלערנטער האט פערנאכלעסיגט די גבינע ארבייט, אזוי אז מ'האט נאך נישט איינגעמאהנט דעם עטאט פון יאהר 1925, און מ'האט דערום נישט אויסגעצאהלט די שכירות דעם רב און די איבריגע כלי-קודש, האט דער רב שליט"א זייענדיג געצווינגען דערצו, פעראָרדענט אז מען אבהאלטען די שחיטה ביז ס'וועט געמאכט ווערען א שטיקעל ארדנונג. צו דעם צוועק איז צונויפגערופען געווארען א אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון די דאזארעס מיט'ן ראט, צוזאמען מיט נאך בעלי הבתים. אין רעזולטאט איז בעשלאסען געווארען אז די אלע וועלכע מ'איז שולדיג דארף מען בעצאהלען...

יאַב--ן.

פאריסאוו.

א דאנק דער אונערמידליכער אנשטרענגונג פון ה' מ. ש. בראווסקי איז לעצטענס אריינגעטרעטען א שטארקע אויפלעבונג אין דער טעטיגקייט פון די היגע „צעירי אגודת ישראל“.

מיט עטליכע וואכען צוריק איז אין ניי-געדינגענעם לאקאל פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג פון דער גאנצער רעליגיעזער יוגענד, וואס געפינט זיך ביי אונז אין שטאדט. אלס פארזיצענדער פון דער פערזאמלונג איז אויסגעוועהלט געווארען ה' אהרן זיגעלמאן וועלכער רופט די פערזאמעלטע צעירים צו פערשרייבען זיך אלס מיטגלידער פון צ. א. י. און צו העלפען שאפען א שטארקע יוגענד-ארגאניזאציע. דער אפעל פון פארזיצענדער האט געמאכט א גרויסען רושם אויף אלע פערזאמעלטע וועלכע האבען זיך אויפ'ן ארט ערקלערט אלס חברים פון צ. א. י.

נאכדעם ווי ס'רעדען נאך איניגע רעדנער וועגען דער בעדייטונג פון א ארגאניזירטער ארטאדאקסישער יוגענד ביים היינטיגען מאמענט, טרעט מען צו צו די וואהלען פון א פערוואלטונג, וועלכע גיעבען פאלגענדען רעזולטאט: א. ד. גלאטשטיין — פארזיצענדער מ. ש. בארכאווסקי — וויצע, דזיאלאווסקי — קאסיר, מ. ש. ראזענבערג — סעקרעטאר, י. פיראוויטש און י. האכגעלערנטער.

ס'זענען אויך געוועהלט געוואָרען פערשיעדענע קאמיסיעס פאר חינוך, קרן הישוב; ארגאניזאציע, פרעסע און ליטעראטור א. א. וו., וועלכע זינען תיכף צוגעטרעטען צו א אינטענסיווער טעטיגקייט.

ביז היינט האבען זיך שוין פערעגיסטרירט איבער 30 חברים, וועלכע נעהמען א לעבהאפטען אנטייל אין די „שעורי ערב“ און „שעורי בוקר“, וואס קומען פאר טעגליך אין אייגענעם לאקאל.

פון צייט צו צייט ווערען אויך איינגעארדענט פארלעזונגען און רעפעראטען איבער פערשיעדענע אקטועלע פראבלעמען אין ארטאדאקסישען לעבען. די רעפעראטען, וועלכע ציהען הנייז צו א זעהר גרויס פובליקום, לאזען איבער אויך אלעמען אַ אונגעהויערען רושם.

ביי דער געלעגענהייט דארף אויסגעדריקט ווערען אַ דאנק דער פערוואלטונג פון ע. א. י., וועלכער ס'האט זיך נאך פיעל השתדלותן איינגעגעבן צו לעגאליזירען אונזער ארגאניזאציע.

בן משה.

משה'לע איז אויפגעציטערט געווארען. וואס? מחלל שבת זיין? דאס נישט, האט ער זיין בעשלוס ערקלערט.

און בערוהיגענדיג זיך א ביסעל האט ער צוגעגעבען מיט א תחנונים-טאן: „פערלאנגט פון מיר וואס עס זאל נישט זיין, שטעלט מיר וואסערען בעדינג איהר ווילט, נור אבי ער זאל זיך בעציהען אויפ'ן גוף. מיין נשמה אבער ריהרט מיר נישט אן!“ דער דירעקטאר האט איהם אבער קאלטבלוטיג און ענטשלאסען געענטפערט: „איך קען אויף דעם בעדינג נישט מותר זיין. קענסטו אויף איהם נישט איינגעהן, איז אויס פון עסק!“ און צווארפענדיג משה'לען א שפאטישען בליק, וועלכער האט גלייכצייטיג אויסגעדריקט רחמנות אויף דעם „בטל'נישען נאאיווען“ בחור'ל, וואס איז נאך אזוי „אונערפאהרען“ און איז מדקדק אויף אזעלע „קלייניגקייטען“ — האט ער צוגעגעבען: „נו, קענסט זיך מישב זיין וועסטו מיר היינט 7 אווענד געבען תשובה“.

און — אט וועגען דער תשובה, קעמפט עס יעצט משה מיט זיך, שפאצירענדיג אויף דער גאס, זאל זי זיין א פאזיטיווע אדער ניעגאטיווע.

אט צענטשליסט זיך שוין משה'לע אבצוזאגען זיך פון פאסטען. פערפאלען, וואס וועט זיין, וועט זיין. ר'וועט נישט פערקויפען די נשמה! — הויבט ער זיך אן דערמאהנען אין דער מוטער מיט די קליינינקע הינגעריגע יתומים-לעך, אין דער קעלט וואס הערשט ביי זיי און שטוב און אין זייערע לייכטע געלאטעטע מלבושים. אין א געדאנק בליצט דורך ביי איהם אין מח: פקוח נפש! זיין פ.נט ויע צושפיעלט זיך, ער זעהט זיך אלס וואונסירטען אויף א הויכען פאסטען אין דער פאבריק. ער פערדיענט א סאך, א סאך, געלד. זיין משפחה איז וואויל, זיין מוטער זארגט שוין נישט און וויינט נישט מעהר גאנצע טעג, נור זי איז פרייליך און צופריעדען ווי א מאהל אין יענע גוטע צייטען, ווען דער פאטער האט נאך געלעבט. — — —

משה'לע דעצידירט זיך שוין — מיט א שווער הארץ אפילו — אנצונעהמען דעם פאסטען. וואס איז? ער וועט דאך נישט ארבייטען נור אכטונג געבען און דאס אויך נישט מעהר ווי 15 מינוט. נאר אט שווימט ביי איהם אויף דאס געשטאלט פון פאטער.

ווי לעבעדיג שטעלען זיך פאר, פאר משה'לעס אויגען יענע מאמענטען, ווען דער פאטער האט איהם אויף דער שויס גענומען, כדי איהם צו פערהערען און איבערצייגען זיך צו משה'לע לערנט זיך גוט ביי זיינע בעריהמטע ערשטקלאסיגע מלמדים וועלכע ער האט פאר זיינעטוועגען צוגענומען. דעם פאטער'ס פנים האט דאן געשטראהלט פאר פרייד, ווען ער האט זיך איבערצייגט אז משה'לע מאכט גרויסע פארטשריט אין דער לעהרע, אַ צייט לאנג האט ער איהם געהאלזט און געקושט און זיין שמחה האט דערגרייכט די העכסטע מדרגה, נישט קשה, מיר וועלען זיך נישט האבען צו שעהמען מיט אונזער משה'לען — האט ער דאן געזאגט צו משה'ס מוטער, וועלכע האט זיך געטיילט מיט דעם פאטער'ס פרייד—ר'וועט מיט'ן אויבערשטען'ס הילף זיין צו ג-ט און צו לייטן!“

אט-דאס איז געוועהן דעם פאטער'ס איינציגע שטרעבונג אז משה'לע זאל אַ בן-תורה און ירא ש זיין. און אט-דאס איז געוועהן זיין גרעסטע פרייד, ווען ר'האט זיך איבערצייגט אז משה'לע ענטוויקעלט זיך טאקע אלס אזעלכער.

ווי אזוי' זשע קאן ער עס משה'לע מאהן זיין פאטער וועלכער האט זיך ביים לעבען פשוט מוסר נפש געוועהן פאר איהם, און נעמען א פאסטען אויף וועלכען ר'וועט מוזען ארבייטען שבת?

משה'לע דערמאנט זיך אין נאך א מאמענט וועלכער איז טיעף איינגעקריצט אין זיין זכרון, דער פאטער ליגט אויפ'ן טויטען בעט, עס זענען די לעצטע מינוטען, אלע אין שטוב יאמערען, און-אט רופט דער פאטער צו משה'לען און זאגט מיט אַ ציטערדיגער שטים: ס'איז געקומען די צייט גוען כ'מוז זיך מיט אייך אלע מיינע טהייערע שיידען... זאג'זשע מיר צו משה'לע, אז דו וועסט אַ יוד ווי דיין טאטע און זיידע, זיין, זאג עס מיר צו מיין קינד, און כ'וועל קענען רוהיג שטארבען“... און משה האט עס נאטירליך פייערליך צוגעזאגט.

אט דער מאמענט שטעלט זיך יעצט פאר משה'לען אזוי לעבעדיג, ווי ער וואלט נור וואס ערשט געוועהן און משה'ן בעערשט א מאדנער כעס; א כעס אויף זיך אליין, היתכן? ווי אזוי האט איהם גאר אזא זאך אויפ'ן געדאנק גיקענט קומען? ווי אזוי האט ער עס גיקענט פועל'ן ביי זיך אנצונעמען דעם פאסטען? וואו איז זיין הבטחה? צו אזוי ארום וועט ער עס א יוד זיין, ווען ער וועט עוסק זיין אין מסחר און ווער ווייס אין וואס נאך... מאלע וואס אין א פאבריק קומט אלץ פאר...

און משה'לע דעצידירט זיך ווידער „פעסט“ נישט אצונעמען אויף קיין פאל דעם פאסטען, ס'האט זיך געדוכט, אז זיין יעצטיגע דעציזיע איז שוין א ענטגילטיגע. אבער ניין. דער קאמפף איז נאך נישט גענדיגט, ס'איז נור געוועהן, א קורצע הפסקה, באלד בעגייט זיך דער קאמפף ווידער. שלעכט! קיין איין צד וויל נישט נאכגעבען, א עקשנות'דיגער פערביטערטער קאמפף — — — —

ס'ווערט אבער שפעט און מען מוז זיך ענדליך ענדגילטיג דעצידירען. דער זייגער ווייזט שוין 645 און נאך 7 א זייגער האט משה'לע שוין בעדארפט טוען ביים דירעקטאר מיט תשובה. ס'העלפט דאך נישט. יא, צו ניין, מוז מען דאך אליין געבען תשובה. ר'האט דאך אזוי צוגעזאגט, אז יעדענפאלס וועט ער קומען.

אונזער וועג-שעדליץ 07-05-1926 כג-אייר-תרפו גליון-0088 000004 a הודפס מתוך הארכיון היהודי